Ik open deze vergadering van de partijraad en heet U allen hartelijk welkom. Een bijzonder woord van welkom wil ik richten tot onze gasten, die hier vandaag in ons midden zijn.
Ik denk hierbij aan de bewindslieden en oud bewindslieden, het lid van de Raad van State, de heer Veringa, oud ministerpresident, de heer De Jong, de Commissaris van de Koningin in Brabant, de heer Van der Harten, onze vrienden van onze zusterpartij de CHU, te weten: de heren Van Verschuer en Tilanus, vertegenwoordigers van het CDA, te weten: de heren Steenkamp en Van der Toorn de heer Rijpstra als initiatiefnemer van de Actie: ‘'Wij horen bij elkaar' onze medewerkers van het Centrum voor Staatkundige Vorming, medewerkers van het fractiesecretariaat en last but not least onze gewaardeerde medewerkers van het partijbureau. Van de ARP mochten wij bericht van verhindering ontvangen, wegens een belangrijke conferentie van de eigen partij.
Dames en heren ! Centraal tijdens deze partijraad zal staan het beleid van de kamerfractie enerzijds en van dagelijks bestuur resp. partijbestuur anderzijds. Gezien de politieke actuele situatie komt het ons voor dat het accent dient te worden gelegd op het beleid van de kamerfracties, dat vertolkt zal worden door de fractievoorzitter Frans Andriessen en waarvoor de ochtendzitting is uitgetrokken. Wij hopen ja, zijn ervan overtuigd, dat zijn rede aanleiding zal worden tot een echte politieke discussie tussen ons partijkader en fractie.
Vervolgens zal vanmiddag het door dagelijks resp. partij bestuur gevoerde beleid aan de orde worden gesteld, hetgeen door mijzelf zal worden ingeleid. Hierbij zal centraal dienen te staan de interne partijorganisatie en de ontwikkelingen binnen het CDA. Te Uwer informatie zijn de belangrijkste uitgegeven verklaringen tijdens de afgelopen maanden, het CDA betreffende, aan de leden van de partijraad toegezonden.
De U toegezonden ontwerp-resolutie zal gelijktijdig bij dit agendapunt aan de orde worden gesteld. Wellicht ten overvloede doch teneinde misverstanden te voorkomen, reeds nu een opmerking mijnerzijds over de zg. "noodprocedure". Het spreekt vanzelf, dat over het besluit van het partijbestuur d.d. 17 november 1975 tot in werking stellen van de "noodprocedure" vanmiddag tijdens agendapunt 3 uitvoerig kan worden gesproken.
Ik stel U echter voor de Informatie over de stand van zaken, die gegeven zal worden door de voorzitter van de commissie, als een mededeling te beschouwen en hierover vandaag niet te discussiëren. Immers deze discussie dient eerst plaats te vinden nadat de commissie zijn eindrapport bij de partij organen heeft ingediend.
Dames en heren, leden van de Partijraad. Nu het gevoerde beleid door Dagelijks resp. Partijbestuur vandaag aan de orde is, stel ik het op prijs dit agendapunt reeds thans bij u te mogen inleiden.
In het kort zal ik iets zeggen over de intern-organisatorische activiteiten terwijl ik U vervolgens uitvoerig hoop te informeren over de ontwikkelingen binnen het CDA. Tijdens de Partijraad d.d. 20 rasp. 21 juni jl. te Breda heeft U via de aanvaarding van het rapport ‘'Leyten’ het dagelijks bestuur als het ware een opdracht meegegeven nl. om onze partij tot reactivering te brengen. Zeker niet met de intentie om een sterke KVP, op te bouwen teneind een eigen weg te blijven ingaan, maar om onze partij t.z.t. zo sterk mogelijk in te brengen in het CDA en tengevolge daarvan een zo sterk mogelijk CDA tot stand te brengen. Al spoedig werd de uitspraak tijdens mijn installatierede op de partijraad dd. 21 juni jl. bevestigd nl., dat onze partij er met name in partijorganisatorisch opzicht niet rooskleurig voorstond. Dankzij een geweldige inzet van mijn medebestuurders werd spoedig naast een inventarisatie ook een analyse afgerond en bleek overduidelijk aan welke taken prioriteit gegeven moest worden. Als voorbeelden moge ik noemen: de organisatie van het partijbureau met do daarbij gepaard gaande personeelsproblemen, het volgen van de ontwikkeling van het ledenbestand, het op gang brengen van contacten tussen partij en leden, het jongerenwerk, de financiën, het benoemingenbeleid, het reactiveren van het werkgroepen-instituut, het intensief volgen resp. bespreken van actuele politieke gebeurtenissen, meer aandacht schenken . aan Vrouw en Partij', het activeren maar vooral coördineren van voorlichting - presentatie - contacten met pers en media,hierbij ook begrepen een in kwalitatief opzicht opvoeren van ons partijblad 'Politiek Nieuws . Tenslotte uiteraard het leveren van een actieve bijdrage in de totstandkoming van het CDA. Is het dagelijks bestuur nu na zeven maanden functioneren tevreden over de geboekte resultaten? Deze vraag is niet met 'ja of nee" te beantwoorden. Teleurstellend, ja, frustrerend is het voor ons, dat we tengevolge van alle CDA perikelen gedurende het 2e halfjaar 1975 onvoldoende aandacht hebben kunnen schenken aan de urgente taken, waarover ik zojuist gesproken heb. Natuurlijk doet het ons goed te merken, dat in vele kringen en afdelingen van onze partij weer politieke belangstelling begint te ontstaan en verheugend is het ook te mogen vaststellen, dat we qua ledental het dieptepunt gepasseerd hebben en we nieuwe leden mogen verwelkomen.
Helaas hebben we teveel taken onaangeroerd, moeten laten liggen. Vrijwel wekelijks, heeft het Dagelijks Bestuur vergaderd doch nagenoeg, tijdens iedere' vergadering moest de agenda worden gewijzigd in verband met ontwikkelingen van het CDA. Alvorens hierop nader in 'te gaan wil ik de hoop en het vertrouwen uitspreken, dat ons in dit opzicht in 1976 wat meer rust gegund wordt. Op dit moment wil ik mijn vrienden medebestuurders oprecht danken voor hun inzet voor onze partij. Het is wel eens te veel van het goede geweest wat ik als voorzitter meende te moeten vragen. Dames en heren, leden van de Partijraad Thans zou ik U een uitvoerige informatie willen geven ten aanzien van het door ons gevoerde beleid ten opzichte van het CDA. Ik stel het bijzonder op prijs, dat wij ten aanzien van deze zaak vandaag in de openbaarheid hiervan verantwoording kunnen afleggen en U hierover een beoordeling dient te geven. Voorop wil ik stellen er trots op te gaan. dat in deze moeilijke maanden., waarin verstrekkende beslissingen genomen moesten worden, er een intensief overleg heeft plaatsgevonden 'tussen Dagelijks Bestuur en Partijbestuur. Gezegd mag dan ook worden, dat tussen deze beide bestuursorganen steeds grote overeenstemming aanwezig is geweest met betrekking tot het te voeren beleid hoewel er uiteraard voldoende ruimte voor afwijkende meningen aanwezig was. Reeds nu wil ik het Partijbestuur danken voor de steun en buitengewone medewerking die wij hebben ondervonden hetgeen ook geldt voor onze bewindslieden en besturen van Eerste en Tweede Kamerfractie. Op 23 augustus jl. vond onder grote belangstelling het eerste CDA-congres plaats. Een congres, dat een manifestatie van eenheid van christen-democraten had kunnen en moeten zijn, werd een demonstratie van onderlinge verdeeldheid, ten gevolge waarvan een ieder teleurgesteld'huiswaarts keerde. Na een moeizame discussie werd tenslotte bij meerderheid een resolutie aanvaard. Ten aanzien van het meningsverschil over het functioneren van de grondslag werd de volgende formulering gekozen nl.:
'Van de leden van het CDA en dus ook van de CDA-vertegenwoordigers wordt gevraagd, dat zij aanvaarden, dat het Evangelie de richtsnoer is voor het politiek handelen van het CDA en dat zij op basis hiervan program en practisch beleid uit dragen". Op 27 september 1975 heeft de partijraad van de ARP zich met het resultaat van het congres beziggehouden en werd met overgrote meerderheid. een resolutie aanvaard waarin o.a. werd gesteld, dat van vertegenwoordigers van het CDA mag worden aangenomen, dat zij de verbondenheid van grondslag, program en beleid voor het politiek handelen aanvaarden. In concrete betekende dit echter een afwijzing van het congresbesluit van 23 augustus 1975. Een beroep werd gelijktijdig op de drie partijen gedaan het overleg over het meningsverschil voort te zetten.
De K,V,P, ging bij besluit van het Partijbestuur met een nieuw gesprek akkoord. Waarom?
Omdat wij als K.V.P, bijzonder grote waarde toekennen aan het C.D.A.! Omdat wij het voor het hedendaagse politiek zo ontzaglijk belangrijk vinden, dat de christen-democratie zich ontwikkeld tot een vitale kracht niet tussen maar naast socialisme en liberalisme. Wij vonden het wel belangrijk, dat het gesprek voor eind november 1975 tot resultaat moest hebben geleid. Immers verder tijdverlies zou de ene kandidatenlijst bij de eerstkomende kamerverkiezingen in gevaar brengen en die ene lijst was en is volgens ons onmisbaar voor het welslagen van het C.D.A, en het bieden van een politiek alternatief in de Nederlandse politiek. Ook de CHU, reageerde positief op het verzoek van de ARP, tot voortzetting van het overleg. Het gesprek vond in twee ronden plaatë nl,: op 30 en 31 oktober 1975 in Berg en Dal waar over de grondslag moeilijkheden gesproken zou worden en op 15 november 1975 te Haaften alwaar de politieke hypotheek aan de orde zou worden gesteld. Met andere woorden, de benodigde politieke overeenstemming tussen de drie Tweede Kamerfracties waarvan A,R,P, en K.V.P, een band hebben met het huidige kabinet en C.H.U, niet. In december 1975 heb ik persoonlijk via een brief ons partij- kader reeds uitvoerig over dit beraad geïnformeerd, In het kort zou ik ook thans nog over dit uitermate belangrijke overleg iets willen zeggen. Wij hebben bij de aanvang van het gesprek nogmaals het grote belang van de totstandkoming van het CDA, uiteengezet en tegen deze achtergrond verklaard zonder voorwaarden vooraf aan dit overleg deel te nemen. Wij hebben zeker in Berg en Dal ervaren dat de sfeer onderling, kortgezegd "goed” was te noemen en dat veel begrip werd getoond voor eikaars opvattingen en dat deze ook daadwerkelijk bespreekbaar waren. Er werd geluisterd, verduidelijking gevraagd en diepgaand getracht verder tof elkaar te komen. Helaas is er géén overeenstemming bereikt over de relatie grondslag - vertegenwoordigers, Het presidium van het CDA, heeft via een ontwerptekst nog een uiterste poging gedaan de drie partijen op dit punt bij elkaar te brengen, hetgeen helaas mislukte aangezien door de delegatie van ARP, op essentiële punten dusdanig werd geamendeerd, dat wij ons hiermede niet konden verenigen. Wij hebben gezocht naar wegen om herkenbare christendemocraten in de toekomstige C.D.A,-fractie te krijgen. Dit heeft o.m, geresulteerd in de afspraak, dat van vertegenwoordigers wordt verwacht, dat zij in hun politiek optreden tot uitdrukking brengen wat het CDA, beweegt. Dit bleek voor de A.R.P, niet voldoende te zijn. Uiteindelijk kwam men tot een meerderheidsbesluit - met een verdeelde A,R,P, - dat het gebleven grondslag verschil geen beletsel meer zou zijn voor de ene lijst.
Met betrekking tot de politieke hypotheek werd op 15 november jl, als het ware een tussenstand opgenomen hoever men gevorderd was met de aflossing hiervan en wat de vooruitzichten voor politieke overeenstemming en dus voor de ene lijst waren.
Over de aldaar plaats gehad hebbende discussies konden wij bepaald niet enthousiast zijn. Integendeel! Na alles wat er gebeurd was tijdens de afgelopen maanden wenste de KVP-delegatie een duidelijke uitspraak, dat de aanwezigen in Haaften de ene CDA-lijst onmisbaar vonden voor de geloofwaardigheid van het CDA in de nationale politiek. Er kwam inderdaad zo’n uitspraak tot stand doch wederom niet unaniem.
Slechts de KVP-delegatie inclusief enige leden van het CDA-presidium stemde voor, doch de gehele CHU-delegatie en een deel van de ARP stemde tegen. Overigens om geheel verschillende redenen. Ons'Partij bestuur, aangevuld met bewindslieden en besturen van beide Kamerfracties moest op 17 november jl, helaas constateren, dat de CDA-zaak er thans ernstig voorstond en dat de tostandkoming van de ene lijst zéér twijfelachtig genoemd moest worden. Met overgrote meerderheid steunde het Partijbestuur de opvatting van de Haaftense KVP-delegatie, dat de ene lijst onmisbaar was. Gezien echter de ontstane onzekerheid vond men ook dat uitvoering gegeven moest worden aan het besluit van onze Partijraad van 21 juni jl, te Breda om een commissie in te stellen die een noodprocedure voorbereidt voor het geval onverhoopt de ene CDA-lijst niet tot stand zou komen. Die noodprocedure moet aanbevelingen bevatten hoe de KVP op eigen gelegenheid, als christendemocratische partij, aan de eerstkomende Kamerverkiezingen kan deelnemen. Kort daarop is de actie ”Wij horen bij elkaar” van start gegaan met het U allen bekende resultaat. Ons Dagelijks Bestuur heeft vrij spoedig via het uitgeven van een verklaring zijn instemming met de actie betuigd. En ons Partijbestuur sloot zich op 15 december jl. hierbij aan. Een woord van waardering en hulde wil ik vanaf deze plaats ook gaarne uitspreken aan de initiatiefnemers en de vele medewerkers, die bij de actie zijn betrokken. Ik hoop-op het eind van mijn betoog nog nader op deze actie terug ke komen. Op 13 december jl. vonden twee belangrijke bijeenkomsten plaats, nl,: de Unieraad van de CHU en de Partijraad van de ARP. Op beide vergaderingen werden de resultaten Berg en Dal en Haaften aan de orde gesteld. Wij hebben met veel voldoening kennis mogen nemen van de uitspraak van de Unieraad van de CHU, dat zij in het grondslag verschil geen beletsel ziet voor de ene lijst en dat zij de totstandkoming ervan bij de volgende Kamerverkiezingen van het grootste belang acht en dat de Unieraad de politieke wil heeft dat te bereiken.
Wij hebben het betreurd, dat de Partijraad van de ARP niet tot een dergelijke uitspraak is kunnen komen en twijfels zijn blijven bestaan. Wel willen wij na deze Partijraad het vertrouwen uitspreken, dat ook voor de ARP het verschil van mening over het functioneren van de grondslag in de praktijk géin beletsel meer zal zijn voor de totstandkoming van de ene lijst.
Na deze voor Uw informatie noodzakelijke terugblik in het verleden past uiteraard een blik in de toekomst. Komt de ene lijst bij de volgende verkiezingen er nu: Ja of nee. Ik meen thans deze vraag onomwonden met ”ja" te moeten beantwoorden. Vanwaar dit wellicht plotselinge- optimisme? Dames en heren, ik baseer dat op de gunstige ontwikkelingen met name gedurende de laatste maand. Hierover heb ik reeds geschreven in ons zojuist uitgekomen januari-nummer van Politiek Nieuws. Gezien de belangrijkheid moge ik ze herhalen. Wij hebben met voldoening kennis mogen nemen van de suggestie van de CHU-Tweede Kamerfractie tot het instellen van een aantal bijzondere commissies, die knelpunten gaan bespreken ten aanzien van het beleid van het kabinet Den Uyl en rond half februari 76 met hun werk gereed moeten zijn. Een en ander is zéér belangrijk mede in verband' met de aflossing van de politieke hypotheek. Hoopgevend is ook het besluit van de drie fracties uit de Eerste Kamer om zo mogelijk wekelijks gezamenlijk te vergaderen vóór de aanvang van de Kamervergadering. Niet onvermeld mag voorts blijven, dat de vorming van CDA samenwerkingsverbanden op plaatselijk resp. regionaal niveau onverminderd voortgaat. Wij dienen dit alles zéér positief te beoordelen. Tenslotte kan aan de 48.500 adhesiebetuigingen-vanuit de basis niet voorbijgegaan warden! Ik doe vandaag een hartstochtelijk beroep op onze vrienden van ARP én CHU om thans samen inderdaad te werken aan ons aller CDA en de totstandkoming van de ene lijst. Het is bijna twaalf uur maar het is nog niet te laat! In Politiek Nieuws heb ik geschreven, dat ons werk in de komende maanden niet meer vrijblijvend dient te zijn. Het dient gericht te zijn op en in het perspectief te staan van de ene CDA-lijst bij de komende Kamerverkiezingen. Immers zonder die ene' lijst verliest het CDA zijn geloofvraardigheid bij de Nederlandse kiezer. Ook ons Partijbestuur heeft zich op 15 december jl. via het uitgeven van een verklaring op dit standpunt gesteld. Daarom en terwille van de duidelijkheid voor de k ‘zers durf ik U Partijraad te vragen dé‘U voorgelegde resolutie met zo groot mogelijke meerderheid straks te doen aannemen. De haven is .in zicht. Mogen wij met U Gods hulp de vaart tot een goed einde brengen. Persoonlijk ben ik ervan overtuigd dat het zal lukken!